

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 5 mars 1920 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion, om införande i lagen om barn utom äktenskap av bestämmelse om rätt för barnavårdsman att i länskungörelser och polisunderrättelser efterlysa underhållsskyldig.

Närvarande: herrar Pettersson i Södertälje, Åkerman, Klefbeck, Rogberg*, Alexander-son, greve Spens, Reuterskiöld, J. P. Johansson*, Berglund*, Söderberg*, Hederstierna, Engberg, Leo, Carlson i Karlshamn, Svensson i Betingetorp och Johanson i Gäre*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 248, som behandlats av första lagutskottet, har herr *Zander* hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av eller tillägg till lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap, att barnavårdsman må, i länskungörelse och polisunderrättelser, få efterlysa personer, för vars efterforskande barnavårdsman enligt 13 § i nämnda lag äger att anlita polismyndighet.

Beträffande de skäl motionären anfört till stöd för sin ifrågasvarande hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Genom de i lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap givna bestämmelser om föräldrars underhållsskyldighet har sådana barns rättsliga ställning väsentligt förbättrats. För att denna förbättring icke skulle bliva endast en reform på papperet, ansågs det nödvändigt att vidtaga anordningar i ändamål att de förpliktelser, som lagen ålade för-

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 9 saml. 1 avd. 11 häft. (Nr 14—15). 1

äldrarna och särskilt fadern, skulle kunna utkrävas i större omfattning än hittills varit fallet; staten borde tillse, att barnet erhöles vad det samma rätteligen tillkomme. För att nå detta mål infördes i lagen bland annat föreskrift, att för varje barn utom äktenskap skall förordnas en särskild barnavårdsman, som skall hava att bistå modern samt tillse, att barnets rätt och bästa behörigen tillvaratages. Särskilt skall barnavårdsmannen sörja för, att åtgärder ofördröjligen vidtagas för fastställande av barnets börd samt tillförsäkrande av underhåll åt barnet, varjämte barnavårdsmannen har att biträda med indrivande och tillhandahållande av underhållsbidrag samt, när skäl därtill äro, göra anmälan om förordnande av förmyndare för barnet. Barnavårdsman äger vidare att, själv eller genom ombud, föra talan för barnet rörande faderskap, underhåll och förmynderskap ävensom barnets förklarande för trolovningsbarn. På grund av den allmännyttiga arten av barnavårdsmannens verksamhet och den ställning av kommunal förtroendeman han enligt lagen intager, har barnavårdsman också tillerkänts rätt att erhålla biträde av polismyndigheten, som har att kostnadsfritt tillhandagå honom med underhållsskyldigs efterspanande eller hörande och med verkställande av delgivningar.

I ändamål att underlätta de med barnavårdsmannens arbete förenade svårigheter föreslås i nu ifrågavarande motion, att barnavårdsman skall tillerkännas rätt att i länskungörelser och polisunderrättelser få efterlysa underhållsskyldig.

Utskottet finner motionens syfte vara i hög grad behjärtansvärt. Det är samhällets plikt att bereda barnen skydd och hjälp. Och vad som från samhällets sida kan göras för utkrävande av de förpliktelser, som åvila föräldrarna till ett barn utom äktenskap, bör därför enligt utskottets mening göras. Det av motionären i sådant syfte framlagda förslaget kan utskottet dock ej förorda. Utskottet vill till en början framhålla, att ett efterlysande av underhållsskyldig för fastställande av barnets börd och därav följande underhållsskyldighet, på sätt i motionen föreslagits, uppenbarligen ej bör ifrågakomma. En förmodan eller misstanke att en person är fader till ett utom äktenskap fött barn kan nämligen ingalunda anses utgöra en tillfyllestgörande grund för personens i fråga efterlysande. Den trygghet den enskilde individen bör kunna äga, att hans personliga förhållanden ej mot hans vilja bliva utan trängande anledning framlagda för offentligheten, skulle med en sådan anordning i betänkelig grad äventyras. Förutsättningen för att ett efterlysande av nu ifrågavarande slag överhuvudtaget skall kunna tagas under övervägande måste anses vara,

att underhållsskyldighet ostridigt föreligger. (Jämför bestämmelsen i 1 § i lagen den 14 juni 1917 om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket.) Även under nämnda förutsättning kan den föreslagna efterlysningen dock ej av utskottet tillstyrkas. Uppenbart är, att ett offentligt efterlysande för barnafadern i flertalet fall innebär ett svårt obehag, och även för modern kan ett efterlysande av barnafadern — ehuru det företages till hennes och barnets hjälp — ofta medföra ett onödigt lidande. Det bör därför i görligaste mån undvikas, att föräldraskapet till barn utom äktenskap röjes i andra fall än där röjandet för barnet medför en verklig fördel. Riktigheten av denna princip har också vunnit erkännande i den i 10 § kungl. kungörelsen den 23 november 1917, angående föreskrifter om barnavårdsmans verksamhet och tillsynen därå, meddelade föreskriften, att barnavårdsnämnden och barnavårdsmannen böra söka undvika, att föräldraskapet till barn utom äktenskap i oträngt mål varder känt. Skulle däremot befinnas, att ett efterlysande av underhållsskyldig för barnet komme att innebära en väsentlig fördel, bör å andra sidan hänsynen för det obehag ett efterlysande åsamkar den underhållsskyldige ej föranleda därtill, att en sådan åtgärd underlåtes. En dylik fördel skulle emellertid enligt utskottets mening motionärens förslag icke medföra. Ett efterlysande genom länskungörelserna skulle i ett fall som det här förevarande sakna effektivitet och dessutom medföra oskäligt höga kostnader. Vad angår ett efterlysande i polisunderrättelserna, skulle detta näppeligen hava den verkan motionären därmed avsett att vinna. Har en försumlig barnafader flyttat till annan ort för att därigenom undandraga sig underhållsskyldighetens fullgörande, läser polismyndigheten, om fadern ej på grund av begånget brott eller annan sådan anledning är för den känd, i allmänhet icke komma att få vetskap om flyttningen. I de fall åter, där fadern av nyss nämnd anledning är känd för polisen, torde hans uppspanande vara till ringa nytta, enär en sådan person vanligen saknar såväl medel som vilja att redligen försörja ens sig själv. Verkan av det föreslagna efterlysandet skulle således bliva skäligen ringa och i allt fall ej stå i rimligt förhållande till det obehag, som genom offentliggörandet skulle drabba den underhållsskyldige.

Motionären anför, att ett förfaringsätt liknande det av honom föreslagna redan finnes i 8 § i lagen den 14 juni 1917 om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket. Det i nämnda paragraf åsyftade fallet är emellertid av annan art än det här förevarande. I berörda lag har, i syfte att hindra, att underhållsskyldig genom bosätt-

ning utomlands helt undandraget sig sina förpliktelser, förbud meddelats honom att avflytta från riket. Skulle han flytta ur riket, är det nämligen i allmänhet synnerligen vanskligt, ofta icke ens möjligt, att på rättslig väg av honom utfå underhåll. Det har därför — trots de betänkligheter ett dylikt ingripande i den enskildes frihet och rätt att välja den plats där utkomstmöjligheten synes honom vara bäst — befunnits nödvändigt att meddela avflyttningsförbud. Och för att detta skulle få därmed avsedd verkan har polismyndigheten ålagts att söka hindra den underhållsskyldiges avresa; denna polismyndighetens uppgift har man velat underlätta genom att meddela föreskrift om avflyttningsförbudets införande i polisunderrättelserna. I här förevarande fall åter kan den underhållsskyldige genom att flytta till annan ort inom riket visserligen för någon tid undandraga sig fullgörandet av sina skyldigheter. Att någon längre tid för den underhållsberättigade och den exekutiva myndigheten dölja den nya vistelseorten och anställningen torde dock mera sällan stå i den underhållsskyldiges makt. Och så snart hans vistelseort blivit känd, kan underhållsskyldigheten av honom utkrävas.

Utskottet vill slutligen framhålla, att de genom 1917 års lagstiftning meddelade föreskrifter, som avse att tillvarataga de utom äktenskap födda barnens rätt, på sätt och vis måste anses vara att betrakta såsom en försökslagstiftning, vars resultat böra med uppmärksamhet följas till uttrönande av de ändringar, som kunna finnas vara av behovet påkallade. Att nämnda lagstiftning varit till verkligt gagn, har emellertid redan kunnat iakttagas; särskilt gäller detta bestämmelsen om rätt för den till underhåll berättigade att erhålla införsel i den underhållsskyldige tillkommande avlöning, vilken bestämmelse ej blott möjliggjort en effektiv exekution utan även i många fall torde genom sin blotta tillvaro väsentligt bidragit till att underhållsbidragen frivilligt lämnas. Skulle det visa sig, att ytterligare åtgärder måste vidtagas för underhållsskyldighetens verk samma utkrävande, böra sådana givetvis ej underlåtas.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 5 mars 1920.

På första lagutskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.

Reservationer:

dels av herr *Reuterskiöld* mot vissa delar av utskottets motivering; *dels* ock av herr *Pettersson* i Södertälje, som anförde:

»Såsom utskottet erinrar, ansågs vid antagandet av 1917 års lag om barn utom äktenskap nödvändigt att vidtaga särskilda anordningar för att bereda nödig effektivitet åt lagens bestämmelser om föräldrars underhållsskyldighet. Under den tid lagen hittills tillämpats, hava emellertid dessa anordningar icke till fullo motsvarat förhoppningarna. Särskilt har det visat sig, att vederbörande underhållspliktige, trots den nya lagstiftningen, helt enkelt genom att avflytta till annan ort inom riket i stor utsträckning kunna undandraga sig att fullgöra sina lagliga skyldigheter. För att avhjälpa detta missförhållande föreslår motionären, att barnavårdsman skall tillerkännas rätt att i länskungörelser och polisunderrättelser få efterlysa underhållspliktiga personer. Även om, såsom utskottet framhåller, vissa betänkligheter möta mot införandet av en sådan befogenhet för barnavårdsmännen, synes dock en anordning, i den riktning motionären föreslår, vara förtjänt att tagas under övervägande.

Sant är visserligen, att ett efterlysande enligt motionärens förslag kan för den underhållspliktige medföra ett visst obehag och att därför en befogenhet i ifrågasatt avseende måste handhavas med stor diskretion för att icke leda till missbruk. Faran härutinnan skulle dock väsentligen förringas, om befogenheten lades i barnavårdsnämndens i stället för barnavårdsmannens händer. Hos en barnavårdsnämnd torde man nämligen med större trygghet kunna förvänta det opartiska omdöme och den urskiljning i dylika grannliga frågor, som borga för att efterlysning icke skulle verkställas utan grundad anledning.

Utskottet synes för övrigt i sin motvilja mot offentligheten i förevarande avseende gå något för långt. Även en rättegång om utbekommande av underhållsbidrag till barn utom äktenskap är ägnad att bringa frågan om föräldraskapet till allmänhetens kännedom, men denna olägenhet får naturligtvis icke utgöra ett hinder för talans anställande, då anledning därtill föreligger.

Beträffande det av motionären föreslagna efterlysandet i länskungörelserna, torde effektiviteten därav ej motsvara kostnaderna. Däremot lär man kunna förvänta, att ett efterlysande i polisunderrättelserna i många fall skulle vara ägnat att underlätta barnavårdsnämndernas arbete i ifrågavarande avseende.

Då det emellertid är önskvärt, att, så vitt möjligt, nödiga garantier

skapas även mot en i barnavårdsnämndernas hand lagd befogenhet att låta efterlysa försumliga försörjare, samt särskild utredning härutinnan torde erfordras, får jag hemställa,

att riksdagen måtte i anledning av förevarande motion i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida och under vilka villkor barnavårdsnämnd må erhålla befogenhet att i polisunderrättelser efterlysa personer, som försumma fullgöra sin underhållsplikt, samt, i den mån så erfordras, för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.
